

ДО 70-РІЧЧЯ
ЖЕНЕВСЬКИХ
КОНВЕНЦІЙ З
МІЖНАРОДНОГО
ГУМАНІТРАНОГО
ПРАВА 1949 РОКУ

Порушення Женевських конвенцій від 12 серпня 1949 р. в період збройного конфлікту на території України: фаховий погляд

Події на Сході України та в Криму відповідно Женевських конвенцій від 12 серпня 1949 р. та міжнародного гуманітарного права загалом, кваліфікуються як збройний конфлікт. Така однозначна кваліфікація конфлікту міститься у Звіті Офісу Прокурора Міжнародного кримінального суду.

Відповідно до попереднього аналізу ситуації, наданого Офісом Прокурора Міжнародного кримінального суду у Звітах за 2015, 2016, 2017 та 2018 роки¹, в Автономній Республіці Крим та місті Севастополі найпізніше з 26 лютого 2014 року відбувається міжнародний збройний конфлікт між Україною та Росією, який триває до сьогодні, оскільки окупація, яка не зустріла збройного супротиву, також є міжнародним збройним конфліктом; щодо ситуації на Сході України, то станом на 30 квітня 2014 року ситуація досягла рівня збройного конфлікту. Враховуючи рівень організованості так званих «ДНР» та «ЛНР», який досяг рівня неурядових збройних угруповань, цей збройний конфлікт є неміжнародним збройним конфліктом. Крім того, бойові дії між військовими Російської Федерації та збройними силами України дають підстави говорити про наявність паралельного міжнародного збройного конфлікту між Росією та Україною на Донбасі щонайпізніше з 14 липня 2014 року. Таким чином, ситуація на Сході України може бути кваліфікована як паралельне існування міжнародного збройного конфлікту та неміжнародного збройного конфлікту. За умови доведення здійснення загального контролю Росією над так званими «ДНР» та «ЛНР», неміжнародний збройний конфлікт між останніми та Україною буде переключено на міжнародний.

Женевські конвенції від 12 серпня 1949 р. безумовно є застосовними до конфлікту на території України, діючи для України у порядку правонаступництва, оскільки Українська Радянська Соціалістична Республіка ратифікувала Женевські конвенції від 12 серпня 1949 р. 3 липня 1954 року².

СРСР у цілому зробив це дещо раніше – 10 травня 1954 р.³ Тобто, РФ також є учасницею Женевських конвенцій від 12 серпня 1949 р. у порядку правонаступництва, та як сторона збройного конфлікту повинна дотримуватися їх як у період воєнних дій на території України, так й у період окупації території України. Це відноситься також й до обов'язковості Додаткового протоколу до Женевських конвенцій від 12 серпня 1949 р., що стосується захисту жертв міжнародних збройних конфліктів, від 8 червня 1977 р. для антиурядових сил, що знаходяться під загальним контролем РФ, тобто у тій частині, коли збройний конфлікт кваліфікується як міжнародний.

Україна є стороною усіх Додаткових протоколів до Женевських конвенцій від 12 серпня 1949 року, РФ – Додаткового протоколу до Женевських конвенцій від 12 серпня 1949 року, що стосується захисту жертв міжнародних збройних конфліктів, від 8 червня 1977 року.

Нами надана юридична кваліфікація порушень РФ перш за все Женевських конвенцій від 12 серпня 1949 р. на окупованих РФ територіях України й при проведенні воєнних дій в період збройного конфлікту на Сході України.

¹ Report on Preliminary Examination Activities. 2015. URL: <https://www.icc-cpi.int/iccdocs/otp/OTP-PE-rep-2015-Eng.pdf>; Report on Preliminary Examination Activities. 2016. URL: https://www.icc-cpi.int/iccdocs/otp/161114-otp-rep-PE_ENG.pdf; Report on Preliminary Examination Activities. 2017. URL: https://www.icc-cpi.int/itemsDocuments/2017-PE-rep/2017-otp-rep-PE_ENG.pdf; Report on Preliminary Examination Activities. 2018. URL: <https://www.icc-cpi.int/itemsDocuments/181205-rep-otp-PE-ENG.pdf>

² Про ратифікацію Женевських конвенцій від 12 серпня 1949 року про захист жертв війни. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/114a-03>

³ Указ Президиума ВС СССР от 17.04.1954 "О ратификации Женевских Конвенций от 12 августа 1949 г. о защите жертв войны". URL: <http://base.garant.ru/6159638/>

Роман Єделєв,

к.ю.н., виконавчий секретар Української асоціації міжнародного права,
доцент кафедри міжнародного права Інституту міжнародних відносин КНУТШ

Кваліфікація порушень РФ Женевських конвенцій від 12 серпня 1949 р. у окупованому Криму

Відповідно абз. 2 ст. 2 Женевські конвенції від 12 серпня 1949 р., вони застосовуються в усіх випадках часткової або повної окупації території держави, навіть якщо цій окупації не чиниться жодний збройний опір. Женевські конвенції від 12 серпня 1949 р. не містять визначення поняття «окупація», чому є наступне пояснення: вони були прийняті як логічний крок у розвитку міжнародного гуманітарного права, зокрема в частині захисту безпосередніх учасників та жертв збройного конфлікту. Одним з найважливіших кроків, що були зроблені до їхнього прийняття, було прийняття Конвенції про закони і звичаї війни на суходолі та додатку до неї – Положення про закони і звичаї війни на суходолі – у 1899/1907 роках. Стаття 42 зазначеного Положення каже наступне: «Територія визнається окупованою, якщо вона фактично перебуває під владою армії супротивника. Окупація поширюється лише на ту територію, де така влада встановлена і здатна виконувати свої функції»¹. Таким чином, якщо на території держави встановлена влада іншої держави – вона визнається окупованою; якщо територія визнається окупованою – на цій території застосовуються Женевські конвенції від 12 серпня 1949 р. Незалежно ні від чого: ні від збройного опору, ні від того як кожна зі сторін називає свої дії або дії іншої сторони. Просте і зрозуміле правило, яке забезпечує максимальне застосування Женевських конвенцій від 12 серпня 1949 р.

Територія Кримського півострова є окупованою територією. Відповідно, на цій території повинен бути гарантований захист пораненим, хворим і особам, що зазнали корабельної аварії, зі складу діючої армії, військовополоненим та цивільним особам. Найдетальніше зобов'язання окупаційної держави прописані саме щодо цивільних осіб, тому, хоча порушення перших трьох конвенцій теж мають місце, зупинімося саме на IV Женевської конвенції від 12 серпня 1949 р., і далі наведемо приклади лише кількох норм, які були порушені.

Окупаційна держава не має права примушувати осіб, що перебувають під захистом, служити в її збройних чи допоміжних силах (стаття 51); будь-яке знищення окупаційною державою рухомого чи нерухомого майна забороняється, за винятком випадків, коли це є необхідним для проведення воєнних операцій (стаття 53); окупаційній державі забороняється змінювати статус посадових осіб чи суддів на окупованих територіях або вживати стосовно них будь-яких заходів примусу, якщо вони утримуватимуться від виконання своїх обов'язків з міркувань совісті (стаття 54); окупаційна держава повинна дозволити релігійним служителям надавати духовну підтримку їхнім одновірцям (стаття 58); кримінальне законодавство окупованої території залишається чинним, за винятком випадків, коли дія його скасовується або призупиняється через загрозу безпеці окупаційної держави (стаття 64); суди повинні діяти лише відповідно до тих законодавчих положень, які були чинними до моменту скоєння правопорушення і які відповідають загальним принципам права, зокрема принципу відповідності покарання правопорушенню (стаття 67).

У 2016 році Офіс Прокурора опублікував оцінку ситуації на території Криму і Севастополя, яку вона кваліфікувала як міжнародний збройний конфлікт між Україною і Російською Федерацією, який виник не пізніше, ніж 26 лютого 2014 року. Згідно з оцінкою Офісу Прокурора, до ситуації в Криму залишається застосовним право міжнародних збройних конфліктів і після 18 березня 2014 року остільки, оскільки в Криму і Севастополі фактично зберігається стан окупації². В ході аналізу застосування предметної юрисдикції до ситуації в Криму, Офіс Прокурора розглянув кілька видів передбачуваних діянь з точки зору винесення всіх можливих правових оцінок в рамках Римського статуту Міжнародного кримінального суду.

Варто відзначити, що в звіті за кожен наступний рік Прокурор МКС відзначає все більше можливих порушень міжнародного гуманітарного права у зв'язку з окупацією Кримського півострова. Якщо у звіті за 2017 рік відзначені передбачувані зникнення і вбивства, передбачуване жорстоке поводження, передбачуваний примусовий призов жителів Криму на службу в Збройних Силах Російської Федерації, передбачувані порушення права на справедливе і нормальне судочинство, пе-

¹ IV Конвенція про закони і звичаї війни на суходолі та додаток до неї: Положення про закони і звичаї війни на суходолі. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_222

² Report on Preliminary Examination Activities. 2018. URL: <https://www.icc-cpi.int/itemsDocuments/181205-rep-otp-PE-ENG.pdf>

редбачуване переміщення частини цивільного населення Російської Федерації в Крим і частини населення Криму за межі його території, передбачуване захоплення майна та передбачуваний утиск кримських татар¹, то в звіті за 2018 рік було додано факт передбачуваного незаконного позбавлення волі, який може бути кваліфіковано або як воєнний злочин, що полягає в незаконному позбавленні волі згідно зі статтею 8 (2) (a) (vii) Римського статуту Міжнародного кримінального суду; або як злочин проти людяності, що полягає в ув'язненні або іншому жорстокому позбавленні фізичної свободи згідно зі статтею 7 (1) (e) згаданого акту².

Не стане виключенням і звіт Офісу Прокурора МКС за 2019 рік. Далі спробуємо проаналізувати, що може і повинно бути згадано в майбутньому звіті. Наш аналіз буде здійснено на підставі Доповідей щодо ситуації з правами людини в Україні Управління Верховного комісара Організації Об'єднаних Націй з прав людини, підготовлених за результатами роботи Моніторингової місії ООН з прав людини в Україні, за періоди з 16 листопада 2018 року по 15 лютого 2019 року³, з 16 лютого по 15 травня 2019 року⁴ та з 16 травня по 15 серпня 2019 року⁵.

25 листопада 2018 року військово-морські сили Російської Федерації відкрили вогонь по українським кораблям у Керченській протоці, захопили їх та 24 членів екіпажів (22 моряків військово-морського флоту і двох співробітників СБУ). Навіть одиничне вороже зіткнення між збройними силами або асимільованими озброєними підрозділами двох суверенних держав, таке як вказаний інцидент, є достатнім для застосування міжнародного гуманітарного права незалежно від того, чи передував йому збройний конфлікт. Таким чином, норми міжнародного гуманітарного права, які застосовуються до збройного конфлікту міжнародного характеру, також застосовуються до цього інциденту. 24 затриманих членів екіпажів можна вважати військовополоненими і такими, що знаходяться під захистом III Женевської конвенції від 12 серпня 1949 р. У будь-якому разі вони повинні користуватися статусом військовополоненого доти, поки компетентний трибунал не ухвалить іншого рішення. Обвинувачення ж у незаконному перетині російського кордону – кримінальному правопорушенні, яке карається позбавленням волі на строк до шести років – повинно бути кваліфіковане принаймні як передбачуване порушення поведінки з військовополоненими.

27 березня 2019 року Федеральна служба безпеки Російської Федерації («ФСБ») разом із поліцією та Національною гвардією Російської Федерації розпочала широкомасштабну операцію проти ймовірних членів організації «Хізб ут-Тахрір» у Криму, організації, яка в Російській Федерації вважається терористичною, але є легальною в Україні. За один день було проведено двадцять шість обшуків у будинках у м. Сімферополь, а також у Сімферопольському, Білогірському та Красногвардійському районах. Після одночасних рейдів і візитів до кожного будинку, ФСБ затримала 20 чоловіків-мусульман за підозрою у створенні терористичної організації або участі у терористичній організації, після чого їх було взято під варту. Ще чотирьох осіб було арештовано за аналогічною підозрою 28 березня та 17 квітня 2019 року. Як повідомляється, більшість з арештованих осіб – кримські татари, які належать до громадянського руху «Кримська солідарність», незареєстрованої ініціативи, організованої родичами затриманих кримських татар⁶.

Кримські татари непропорційно часто потерпають від рейдів Федеральної служби безпеки Російської Федерації та поліції по їхнім приватним будинкам, підприємствам і місцям зібрань у Криму. За перше півріччя 2019 року Управління Верховного комісара ООН з прав людини задокументувало 67 обшуків і рейдів, проведених співробітниками правоохоронних органів Російської Федерації у Криму. Щонайменше 53 (майже 79 відсотків) торкалися кримських татар⁷.

У період з 16 травня по 15 серпня 2019 року пройшла дев'ята з початку окупації кампанія з призову чоловіків, мешканців, Криму до Збройних сил Російської Федерації. Під час цієї кампанії, яка закінчилася у червні 2019 року, з Криму було призвано щонайменше 3300 чоловіків, що стало найбільшою кількістю в одній кампанії в Криму з 2015 року, коли почався примусовий призов. З ураху-

¹ Report on Preliminary Examination Activities. 2017. URL: https://www.icc-cpi.int/itemsDocuments/2017-PE-rep/2017-otp-rep-PE_ENG.pdf

² Report on Preliminary Examination Activities. 2018. URL: <https://www.icc-cpi.int/itemsDocuments/181205-rep-otp-PE-ENG.pdf>

³ Доповідь щодо ситуації з правами людини в Україні 16 листопада 2018 року – 15 лютого 2019 року. URL: https://www.ohchr.org/Documents/Countries/UA/ReportUkraine16Nov2018-15Feb2019_Ukrainian.pdf

⁴ Доповідь щодо ситуації з правами людини в Україні 16 лютого – 15 травня 2019 року. URL: https://www.ohchr.org/Documents/Countries/UA/ReportUkraine16Feb-15May2019_UA.pdf

⁵ Доповідь щодо ситуації з правами людини в Україні 16 травня – 15 серпня 2019 року. URL: https://www.ohchr.org/Documents/Countries/UA/ReportUkraine16May-15Aug2019_UA.pdf

⁶ Доповідь щодо ситуації з правами людини в Україні 16 листопада 2018 року – 15 лютого 2019 року. URL: https://www.ohchr.org/Documents/Countries/UA/ReportUkraine16Nov2018-15Feb2019_Ukrainian.pdf

⁷ Доповідь щодо ситуації з правами людини в Україні 16 лютого – 15 травня 2019 року. URL: https://www.ohchr.org/Documents/Countries/UA/ReportUkraine16Feb-15May2019_UA.pdf

ванням цієї цифри загальна кількість кримських призовників становить щонайменше 18 тис. чоловіків. Деякі особи, призвані в рамках весняної кампанії 2019 року, як і у попередні чотири призови з 2017 року, були направлені на військові бази у Російській Федерації. Примусове направлення на бази у Російській Федерації порушує ст. 49 IV Женевської конвенції від 12 серпня 1949 р.¹

Кримським мешканцям було винесено 29 обвинувальних вироків за ухилення від призову, за яке кримінальне законодавство Російської Федерації передбачає покарання у вигляді позбавлення волі на строк до двох років: чотири вирокі були винесені у першому півріччі 2019 року, 22 – у 2018 році, три – 2017 році. Як окупаційна держава, Російська Федерація повинна дотримуватися міжнародного гуманітарного права, яке забороняє примушувати осіб, які перебувають під захистом, служити у її збройних чи допоміжних силах. Будь-який тиск або пропаганда щодо добровільного вступу до армії забороняється.

Порушення цих норм видаються очевидними, але доведення їх вчинення є надзвичайно складним завданням. Працюючи над припиненням тимчасової окупації Кримського півострова, Україна не повинна забувати і про документування, розслідування і забезпечення доказової бази щодо кожного конкретного випадку порушення Женевських конвенцій від 12 серпня 1949 р. Російською Федерацією.

Сергій Саятін,

асоційований професор Школи права Університету КІМЕП (Алмати, Казахстан), доктор права

Тимур Короткий,

к.ю.н., доцент, координатор Південного Центру Української асоціації міжнародного права

Кваліфікація ситуації навколо «гуманітарних конвоїв» РФ відповідно Женевських конвенцій від 12 серпня 1949 р.

Починаючи з перших так званих російських «гуманітарних конвоїв» та по сучасний час кваліфікація цих дій, яку ми надавали у 2014 р.², практично не змінилася: Російська Федерація не дотримується правил доставки гуманітарного вантажу на територію України. Незважаючи на відсутність контролю України над частиною Донецької та Луганської областей, ці території є суверенною територією України. Згідно з принципами загального міжнародного права та правилами доставки гуманітарної допомоги, вона повинна бути узгоджена з державою-сувереном щодо факту доставки, змісту гуманітарної допомоги та інших обставин.

РФ на постійній основі з серпня 2014 р. відправляє на окуповану територію України автомобільні конвої з різним вантажем. За весь період було відправлено 87 автомобільних колон з загальною вагою вантажу більш як 78 тисяч тон³.

Міжнародне гуманітарне право встановлює необхідні правові рамки для доставки гуманітарної допомоги, і всі зацікавлені сторони зобов'язані дотримуватися їх. Надання допомоги цивільному населенню східних регіонів України повинно проводитися відповідно до положень міжнародного гуманітарного права, і тільки таку гуманітарну операцію, здійснену спільними зусиллями, можна буде вважати успішною. Навпаки, в разі недотримання норм міжнародного права, завдається шкода як інтересам осіб, що потребують допомоги, так і окремих держав, та міжнародним відносинам і міжнародному праву загалом.

Відповідно до статті 70 (2) I Додаткового протоколу 1977 року до Женевських конвенцій від 12 серпня 1949 року, сторони, що перебувають у конфлікті, дозволяють швидке й безперешкодне перевезення всіх поставок, обладнання та персоналу, що надаються з метою надання допомоги, і сприяють йому, навіть якщо така допомога призначається для цивільного населення супротивної сторони. Тобто, цей обов'язок лежить на обох сторонах збройного конфлікту.

¹ Доповідь щодо ситуації з правами людини в Україні 16 травня – 15 серпня 2019 року. URL: https://www.ohchr.org/Documents/Countries/UA/ReportUkraine16May-15Aug2019_UA.pdf

² Несоблюдение Россией правил доставки гуманитарного груза в Украину может нанести ущерб международным отношениям – мнение. URL: <https://interfax.com.ua/news/political/218430.html>

³ Украина направила РФ ноту протеста из-за очередного "гумконvoja" в Донбассе. URL: <https://zn.ua/POLITICS/ukraina-napravila-rf-notu-protesta-iz-ocherednogo-gumkonvoja-v-donbasse-333073.html>

Разом з тим, операції з надання допомоги цивільному населенню повинні носити виключно гуманітарний і неупереджений характер, і здійснюватися без будь-якої дискримінації. Вміст будь-якого гуманітарного вантажу має відповідати умові – вантаж повинен істотно сприяти виживанню цивільного населення в умовах збройного конфлікту (ст. 18 II Додаткового протоколу 1977 року до Женевських конвенцій від 12 серпня 1949 року). Такі операції здійснюються за згодою зацікавленої держави – в даному випадку мова йде про необхідність згоди України. Практика держав показує, що така згода може бути безумовною або обумовленою.

Україна обумовила доставку вантажу з Росії трьома істотними умовами: вантаж повинен бути доставлений через прикордонний пункт пропуску, контрольований Україною; вантаж повинен бути оглянутий представниками України і МКЧХ; доставка вантажу по території України і його розподіл серед цивільного населення повинні здійснюватися силами МКЧХ. Дані умови були неодноразово озвучені різними офіційними особами України, доведені до відома російської сторони і МКЧХ і прийняті ними.

Ці умови абсолютно правомірні з точки зору міжнародного права, та обумовлені його приписами. Відповідно до статті 70 (частина 3) I Додаткового протоколу 1977 року до Женевських конвенцій від 12 серпня 1949 року, Україна мала право на проведення огляду гуманітарних конвоїв, інші технічні заходи тощо. МКЧХ, у свою чергу, був згоден супроводжувати конвой тільки за умови повного огляду вантажу його співробітниками. Російська Федерація цього не дозволила.

Оскільки РФ не допустила співробітників МКЧХ до огляду вантажу, підтвердження виключно гуманітарного характеру вантажу не було, і МКЧХ не супроводжував російські конвої. Власні гуманітарні вантажі МКЧХ доставляв на Донбас самостійно. До огляду російських конвоїв також не було допущено спостерігачів ОБСЄ. Тобто відсутній будь-який контроль за вмістом вантажів. Відповідно, є обґрунтовані сумніви у виключно гуманітарному характері вантажів, які РФ доставляла в окремі райони Донецької і Луганської областей під виглядом нібито «гуманітарних».

Тому ноти протесту, які Україна направляє РФ у зв'язку з відправкою чергового «гуманітарного» конвою на тимчасово окуповані території Донецької та Луганської області є цілком правомірними. Наприклад, така нота була направлена РФ у жовтні 2019 р. у зв'язку з направленням РФ 87-го «гуманітарного» конвою на територію України¹. Як вказала речниця МЗС Катерина Зеленко у себе в Twitter, «Росія не зупиняється і далі порушує міжнародне право. Черговий контрабандний конвой перетнув український кордон у напрямку Донбасу. Направили РФ ноту протесту, закликаємо міжнародну спільноту відреагувати належним чином»².

На нашу думку, можна констатувати порушення РФ трьох груп норм міжнародного права щодо направлення «гуманітарних» конвоїв: принципів загального міжнародного права; положень міжнародного гуманітарного права; положень Мінських домовленостей.

З іншого боку, є свідчення щодо посилення обстрілів урядових позицій після доставки «конвоя», що може свідчити про воєнний характер вантажу³. Тимчасовий повірений у справах США при ОБСЄ Гаррі Каміан у своєму зверненні до керівництва ОБСЄ заявив, що Російська Федерація намагається створити видимість допомоги жителям окупованих районів Донбасу, проте її «гуманітарні» конвої лише маскують перевезення матеріалів для військових цілей. Він підкреслив, що «ми не знаємо, що всередині цих конвоїв, які заявлені як гуманітарні, так як Російська Федерація не дозволяє наглядовій місії перевіряти їх, або стежити за їх розвантаженням». Він також зазначив, що ці конвої розвантажують незвичайним для розвантаження гуманітарних вантажів чином. «Нам, однак, відомо, що ці так звані вантажівки з допомогою не розвантажують в лікарні або школі, неурядовій організації або сховищі ООН. Замість цього, їх розвантажують у місцях, які, за повідомленнями наглядової місії, використовують сили під керівництвом Росії. Озброєні особи у військовій формі охороняють периметр і не дозволяють спостерігачам місії побачити вантаж або поговорити з ким-небудь на місці», – йдеться в зверненні⁴.

Тобто, з огляду на міжнародне гуманітарне право, є обґрунтовані сумніви у виключно гуманітарному характері вантажів, які, починаючи з серпня 2014 року, РФ поставляла на Донбас, і навпаки, є факти, що свідчать про воєнний характер вантажу у «гуманітарних» конвоях.

¹ Україна направила РФ ноту протеста из-за очередного «гумконвоя» в Донбассе. URL: https://zn.ua/POLITICS/ukraina-napravila-rf-notu-protesta-iz-ocherednogo-gumkonvoya-v-donbasse-333073_.html

² Україна направила ноту протесту Росії. URL: <https://www.unn.com.ua/uk/news/1832102-ukrayina-napravila-notu-protestu-rosiyi>

³ Обнародовано видео-по-ситуации на мариупольском направлении в зоне АТО. URL: https://zn.ua/UKRAINE/obnarodovano-video-po-situacii-na-mariupolskom-napravlenii-v-zone-ato-240495_.html

⁴ Представитель США при ОБСЕ заявил о перевозке РФ военных материалов под видом "гумконвоев" в ОРДЛО. URL: https://zn.ua/UKRAINE/ssha-ukazali-obse-na-perevozku-rossiy-voennyh-materialov-pod-vidom-gumkonvoev-v-donbass-285637_.html

Операції з надання допомоги ні в якому разі не повинні використовуватися для прямого або непрямого втручання у збройний конфлікт (ст. 3 II Додаткового протоколу 1977 року від 12 серпня 1949 року). Політичний і військовий вимір конфлікту повинні бути відокремлені від гуманітарного виміру, а використання гуманітарних засобів для впливу на політичні або військові процеси є неприпустимим. Відповідно до міжнародного гуманітарного права, будь-яка держава, в тому числі Україна, зобов'язана всіма законними засобами підтримувати або відновлювати правопорядок в державі або захищати національну єдність і територіальну цілісність держави. Отже, операції з надання гуманітарної допомоги ні за яких умов не повинні використовуватися для впливу на політичні та військові процеси, тому що в іншому випадку виникає небезпека дискредитації гуманітарної діяльності як такої.

Тимур Короткий,

голова Центру міжнародного гуманітарного права Української асоціації міжнародного права,
к.ю.н., доцент

Кваліфікація подій під Іловайськом відповідно до Женевських конвенцій від 12 серпня 1949 р.

Найбільш явними порушеннями міжнародного гуманітарного права російськими військовими щодо застосування заборонених методів ведення війни під час подій під Іловайськом, які знайшли відображення у численних доказах, були три групи порушень.

Перша група порушень - використання військовими збройних підрозділів РФ форми українських військових. Згідно ст. 39 I Додаткового протоколу 1977 року до Женевських конвенцій від 12 серпня 1949 року, «Заборонено використовувати прапори, військові емблеми, військові відзнаки або формений одяг супротивних сторін під час нападу або для прикриття воєнних дій, сприяння цим діям, захисту або утруднення їх». Це пряма заборона, яка явно порушувалась російськими військовими. Такі дії відносяться до заборонених методів війни. Їхня заборона також міститься у Нормі 62 Звичайного міжнародного гуманітарного права: «Заборонено неналежним чином використовувати прапори, військові емблеми, знаки розрізнення або формений одяг противної сторони».

Друга група порушень, про які неодноразово йшла мова, - це нехтування взятим російськими військовими на себе зобов'язанням щодо створення «зеленого коридору», тобто можливості українських військових без перешкод залишити Іловайськ. Такі дії безумовно повинні кваліфікуватися як віроломство, відповідно до його визначення у I Додатковому протоколі 1977 року до Женевських конвенцій від 12 серпня 1949 року: «Заборонено вбивати, завдавати поранення або брати в полон противника, вдаючись до віроломства. Віроломством вважаються дії, спрямовані на те, щоб викликати довіру противника і примусити його повірити, що він має право на захист і зобов'язаний надати такий захист згідно з нормами міжнародного права, застосовуваного в період збройних конфліктів, з метою обману такої довіри». Тобто, напад та розстріл колони українських військових після надання російськими військовими гарантії створити «зелений коридор» для виходу з Іловайську - це явний приклад віроломства.

Третя група воєнних злочинів, які були скоєні російськими військовими під Іловайськом, пов'язана з нападом на об'єкти, які позначені Червоним Хрестом. Заборона такого нападу міститься, перш за все, у Конвенції про поліпшення долі поранених і хворих у діючих арміях від 12 серпня 1949 р. та у Додатковому протоколі до Женевських конвенцій від 12 серпня 1949 р., що стосується захисту жертв міжнародних збройних конфліктів, від 8 червня 1977 р. та інших нормах міжнародного гуманітарного права.

Загальне визначення віроломства розкриває стаття 37 Додаткового протоколу до Женевських конвенцій від 12 серпня 1949 р., що стосується захисту жертв міжнародних збройних конфліктів, від 8 червня 1977 р. Віроломство відноситься, поряд з іншими, до заборонених методів ведення війни (ст.ст. 38-42 Протоколу I). Це універсальні норми міжнародного гуманітарного права, які знайшли також відображення у Звичайному міжнародному гуманітарному праві, зокрема у Нормах 57-65. Важливою є Норма 64 «Заборонено укладати угоду про тимчасове зупинення бойових дій із наміром несподівано напасти на противника, що покладається на цю угоду» та Норма 65 «Заборонено вбивати, завдавати поранення або брати противника в полон, удаючись до віроломства». Ці норми розповсюджуються як на міжнародні, так і на неміжнародні збройні конфлікти.

Сутність віроломства міститься у самому визначенні – тобто ведення в оману, обман довіри, коли у противника створюється впевненість, що він має право на захист відповідно міжнародного права, та обман такої довіри. Це заборонений метод ведення війни. Стаття 37 Протоколу I містить загальне визначення та невичерпний перелік прикладів заборонених дій. Це заборонені методи ведення війни, бо вони дискредитують та ставлять під сумнів положення міжнародного гуманітарного права щодо захисту жертв війни, у даному разі комбатантів, щодо їхнього права на захист, яке міститься у міжнародному гуманітарному праві. Саме такі дії щодо обману довіри щодо права на захист мали місце з боку російських військових під Іловайськом.

Ці порушення міжнародного гуманітарного права чітко кваліфікуються як воєнні злочини у ст. 8 Римського статуту Міжнародного кримінального суду, відповідно до якої до воєнних злочинів, на які розповсюджується юрисдикція Суду, належить «неналежне використання ... прапора або військових знаків розрізнення і форми ворога» та «віроломне вбивство або поранення осіб, що належать до ворожої нації чи армії». Саме ті порушення міжнародного гуманітарного права, які безперечно скоїли російські військові під Іловайськом.

Воєнні злочини відносяться до міжнародних злочинів та передбачаються у п. 5 ст. 85 Додаткового протоколу до Женевських конвенцій від 12 серпня 1949 року, що стосується захисту жертв міжнародних збройних конфліктів, від 8 червня 1977 року: «Без шкоди для застосування Конвенцій і цього Протоколу серйозні порушення цих документів розглядаються як воєнні злочини». Тобто, поняття воєнних злочинів безпосередньо пов'язане з серйозними порушеннями Женевських конвенцій від 12 серпня 1949 року та I Додаткового протоколу 1977 року до Женевських конвенцій від 12 серпня 1949 року, а загалом - з серйозними порушеннями міжнародного гуманітарного права. Сучасна кримінально-правова кваліфікація воєнних злочинів на міжнародному рівні дана у ст. 8 Римського статуту Міжнародного кримінального суду, а внутрішньодержавна – у ст. 438 Кримінального Кодексу України.

Дії російських військових під Іловайськом не можна кваліфікувати інакше, ніж воєнні злочини. Ця кваліфікація носить не тільки внутрішньодержавний характер, вона міститься у Звіті про дії щодо попереднього розслідування Офісу Прокурора Міжнародного кримінального суду за 2018 р.¹

У цьому звіті була надана попередня юридична кваліфікація подій під Іловайськом, загальна характеристика якого – віроломне вбивство (п. 87). У Звіті за 2018 р. вказано, що «Передбачається, що багато українських солдатів загинуло під час спроби відступу, коли вони зазнали нападу і обстрілу з боку озброєних антиурядових груп/збройних сил Російської Федерації, деякі з яких видавали себе за українські військові підрозділи. Офіс Прокурора розглянув чи можна кваліфікувати такі дії при битві за Іловайськ як воєнний злочин, що полягає в віроломному вбивстві або пораненні, згідно зі статтею 8 (2) (b) (xi) або статті 8 (2) (e) (ix); у неналежному використанні прапора, військових знаків розрізнення і форми ворога, згідно зі статтею 8 (2) (b) (vii); у нанесенні ударів по об'єктах, які використовують відмінні емблеми Женевських конвенцій, відповідно до статті 8 (2) (b) (xxiv) або статті 8 (2) (e) (ii)» (п. 87 Звіту за 2018 р.)²

Важливо, що сама ситуація під Іловайськом стала предметом розгляду Міжнародного кримінального суду; що ця кваліфікація пов'язана зі скоєнням воєнних злочинів саме проти комбатантів у період бойових дій; що скоєння цих воєнних злочинів присвоюється у тому числі збройним силам РФ; що до цих подій безпосередньо застосовуються, у тому числі, норми, що діють у період міжнародного збройного конфлікту; що ті положення стосуються саме порушення методів ведення війни; що попередньо мова йде про три склади злочинів.

У Звіті щодо Іловайську міститься подвійна кваліфікація воєнних злочинів, скоєних у період як міжнародного, так і неміжнародного збройного конфлікту. Тому у першому й третьому складах дається посилання на норми, які кваліфікують відповідний склад воєнного злочину відповідно у період міжнародного (ст.ст. 8 (2) (b) (xi) та 8 (2) (b) (xxiv)), і окремо – в період неміжнародного збройного конфлікту (8 (2) (e) (ix) та 8 (2) (e) (ii)).

Варто також звернути увагу на таку річ. Перш за все, притягнути до відповідальності осіб, винних у вчиненні воєнних злочинів, – це обов'язок України. Кваліфікація цих злочинів міститься у ст. 438 Кримінального Кодексу України. Ця стаття недосконала, застаріла, є відображенням радянського підходу до кримінальної відповідальності за порушення законів та звичаїв війни, але вона поки є діючою і повинна застосовуватися. Суб'єктом злочину за цією статтею є будь-яка особа, яка порушила закони та звичаї війни з певними наслідками, тобто скоїла воєнний злочин. Особливістю

¹ Report on Preliminary Examination Activities. 2018. URL: <https://www.icc-cpi.int/itemsDocuments/181205-rep-otp-PE-ENG.pdf>

² Report on Preliminary Examination Activities. 2018. URL: <https://www.icc-cpi.int/itemsDocuments/181205-rep-otp-PE-ENG.pdf>

застосування цієї статті є наявність збройного конфлікту, міжнародного або неміжнародного, як факту, незалежно від введення воєнного стану, оголошення війни та іншого. Має місце збройний конфлікт – автоматично застосовується міжнародне гуманітарне право – будь-яка особа, що його порушує, повинна бути притягнута до кримінальної відповідальності.

Обов'язок України здійснити кримінальне переслідування воєнних злочинців, пов'язаний і з юрисдикцією Міжнародного кримінального суду, відповідно до принципу компліментарності. Юрисдикція Суду поширюється на міжнародні злочини (а воєнні злочини – це міжнародні злочини), щодо яких держава не здатна або не хоче здійснювати свою власну кримінальну юрисдикцію.

Вкрай важливим є підвищення якості, ефективності, застосовності, відповідності нормам міжнародного права положень Кримінального кодексу України, які стосуються кримінальної відповідальності за міжнародні злочини. Це важливо, у тому числі, для притягнення до відповідальності винних у воєнних злочинах під Іловайськом. Новий, сучасний підхід до кримінальної відповідальності за воєнні злочини міститься у законопроекті № 9438 про внесення змін до Кримінального кодексу України, прийняття якого є важливим кроком до реалізації принципу невідворотності покарання за воєнні злочини.

І ще одне важливе зауваження. Україна дала згоду на юрисдикцію Міжнародного кримінального суду відповідно до п. 3 ст. 12 Римського статуту Міжнародного кримінального суду як держава, яка не є учасницею Римського статуту. Ця юрисдикція безстрокова та поширюється на всю територію України в міжнародно визнаних кордонах, включаючи тимчасово окуповані території, та розповсюджується на усіх осіб, які скоїли злочини проти людяності та воєнні злочини у випадках, коли Україна не може чи не хоче притягати до кримінальної відповідальності осіб, що скоїли такі злочини. Тобто, юрисдикція Міжнародного кримінального суду щодо міжнародних злочинів, скоєних на території України з 21 листопада 2013 року, достатньо широка: «відповідно до двох послідовних заяв відповідно до статті 12 (3), представлених урядом України 17 квітня 2014 року і 8 вересня 2015 року відповідно, Суд може здійснювати юрисдикцію щодо злочинів, які підпадають під дію Римського статуту, скоєних на території України, починаючи з 21 листопада 2013 року» (п. 63 Звіту за 2018 р.).

Але Україна понині не ратифікувала Римський статут. Тобто, маючи відповідні зобов'язання як держава, що дала згоду на юрисдикцію Суду за допомогою заяви, Україна не має прав, які дає статус держави-учасниці Статуту. І ця обставина є дуже не вигідною саме державі Україна. Ратифікація Римського статуту, на наш погляд, - важливий крок, який приблизить відповідальність воєнних злочинців, у тому числі, винних у скоєні воєнних злочинів проти українських військових під Іловайськом.

Чого очікувати найближчим часом? З боку Міжнародного кримінального суду – завершення Офісом Прокурора аналізу предметної сфери юрисдикції та винесення висновку щодо її прийнятності для розгляду Міжнародним кримінальним судом, в тому числі щодо подій під Іловайськом. Тобто завершення однієї та перехід до наступної стадії розгляду справи «Ситуація в Україні». З боку Верховної Ради України – ратифікації Римського статуту Міжнародного кримінального суду та прийняття змін до Кримінального кодексу України щодо притягнення до відповідальності за міжнародні злочини; з боку правоохоронних органів України – ефективне завершення розслідування воєнних злочинів, скоєних під Іловайськом.

Наталія Хендель,

доцент кафедри міжнародного та європейського права
Національного університету «Одеська юридична академія»,
експерт Центру міжнародного гуманітарного права Української асоціації міжнародного права,
к.ю.н.

Кваліфікація нападів на медичний персонал відповідно до Женевських конвенцій від 12 серпня 1949 р.

Міжнародне гуманітарне право безумовно забороняє напад на медичний персонал та санітарний транспорт. Така заборона міститься в чотирьох Женевських конвенціях від 12 серпня 1949 р. та Додаткових протоколах до них від 8 червня 1977 р., звичаєвому міжнародному гуманітарному праві. Ця заборона діє як в умовах міжнародного, так і неміжнародного збройного конфлікту. Ці особи та об'єкти мають особливий захист, тобто вищий ступінь захисту, ніж, наприклад, захист усіх цивіль-

них осіб. Як вказує Н. Мельцер, медичний персонал не може ставати об'єктом прямих нападів, йому не можна погрожувати або перешкоджати його діяльності, а воюючі сторони повинні активно захищати і підтримувати осіб, що належать до цього персоналу, і виконувати ними роль¹.

Відповідно до ст. 12 Додаткового протоколу до Женевських конвенцій від 12 серпня 1949 року, що стосується захисту жертв міжнародних збройних конфліктів, від 8 червня 1977 року, медичні формування в будь-який час користуються повагою й захистом і не можуть бути об'єктом нападу. Відповідно до ст. 19 I Женевської конвенції 1949 р., на стаціонарні установи та пересувні медичні формування медичної служби за жодних обставин не може здійснюватися напад, натомість сторони конфлікту оберігають і захищають їх. Транспорт із пораненими та хворими або медичним обладнанням оберігають і захищають так само, як і пересувні медичні формування (ст. 35). Згідно зі ст. 11 Додаткового протоколу до Женевських конвенцій від 12 серпня 1949 року, що стосується захисту жертв збройних конфліктів неміжнародного характеру, від 8 червня 1977 року, медичні формування та санітарно-транспортні засоби в будь-який час користуються повагою й захистом і не можуть бути об'єктом нападу. Тобто ця заборона є універсальною та діє як в умовах міжнародного, так і неміжнародного збройного конфлікту.

Незважаючи на різні за умовою дії норми міжнародних договорів з міжнародного гуманітарного права (міжнародний та неміжнародний збройний конфлікт) та груп, що знаходяться під захистом (санітарний персонал та санітарний транспорт, що входить до складу збройних сил, або прирівняні до них особи чи установи відповідно до Женевської конвенції про поліпшення долі поранених і хворих у діючих арміях 1949 р. та Женевської конвенції про поліпшення долі поранених, хворих та осіб, які зазнали корабельної аварії, зі складу збройних сил на морі 1949 р., або цивільного медичного персоналу або цивільних медичних об'єктів відповідно до Женевської Конвенції про захист цивільного населення під час війни 1949 р.)², ця заборона є універсальною. У 2005 р. МКЧХ нагадав основні норми МГП, включаючи повагу і захист медичного персоналу і медичних установ³. Найбільш стисло ця заборона сформульована у звичаєвому міжнародному гуманітарному праві, яке поширюється на всі види збройних конфліктів та на весь медичний персонал: «Медичний персонал, спеціально призначений для виконання медичних обов'язків, має право на повагу та захист за будь-яких обставин. Особи, що належать до медичного персоналу, втрачають право на захист, якщо поза своїми гуманітарними функціями вчиняють дії, що завдають шкоди противнику» (Норма 25).

Аналогічна норма застосовується і щодо санітарного транспорту: «Санітарно-транспортні засоби, призначені виключно для санітарних перевезень, мають право на повагу та захист за будь-яких обставин. Вони втрачають надане їм право на захист, якщо їх використовують поза межами їхніх гуманітарних функцій для вчинення дій, що завдають шкоди противнику» (Норма 29). Женевські конвенції від 12 серпня 1949 року, на які ми посилаємось, детальніше та конкретніше регулюють ці питання відносно різних ситуацій.

Порушення цієї заборони у період збройного конфлікту – серйозне порушення Женевських конвенцій від 12 серпня 1949 року щодо дій сторони конфлікту та воєнний злочин щодо дій фізичних осіб за національним (ст. 438 Кримінального Кодексу України) та міжнародним кримінальним правом (ст. 8 Римського статуту Міжнародного кримінального суду).

Напад на медичний персонал в умовах збройного конфлікту – однозначно воєнний злочин. Якщо говорити про юридичні наслідки, то, по-перше, це відкриття провадження по ст. 438 Кримінального кодексу України «Порушення законів та звичаїв війни». Про необхідність удосконалення цієї статті існує значна кількість експертних виступів⁴, але навіть у тому формулюванні ст. 438, яке є зараз, кваліфікація нападу на санітарний транспорт та санітарний персонал безсумнівна. По-друге, це безумовно діяння, які підпадають під юрисдикцію Міжнародного кримінального суду як воєнний злочин. Про це йде мова у ст. 8 Римського статуту Міжнародного кримінального суду.

У Звіті про дії по попередньому розслідуванню 2018 р. Офісу Прокурора Міжнародного кримінального суду по справі «Ситуація в Україні» серед передбачуваних злочинів, скоєних на Сході України, вказані умисне нанесення ударів по охоронюваним об'єктам, таким як медичним ... установам (п. 86), у нанесенні ударів по об'єктам, які використовують розпізнавальні емблеми Женевських

¹ Мельцер Н. Международное гуманитарное право. Общий курс. URL: https://www.icrc.org/ru/download/file/.../4231_005_ihl_textbook_by_melzer_web.pdf

² Хендель Н. В. Міжнародно-правовий захист медичного персоналу під час збройного конфлікту. URL: http://ukrainepravo.com/international_law/public_international_law/mizhnarodno-pravovyy-zakhyst-medychnogo-personalu-pid-chas-zbroynogo-konfliktu/

³ Давид Э. Принципы права вооруженных конфликтов: Курс лекций, прочитанных на юридическом факультете Открытого Брюссельского университета. М.: Международный Комитет Красного Креста, 2011. С. 655.

⁴ Ухвалення закону про воєнні злочини може врятувати життя тим, хто в полоні бойовиків – правозахисники. URL: <https://www.radiosvoboda.org/a/30017836.html>

конвенцій (п. 87). Тобто ці діяння підпадають під кваліфікацію ст. 8 Римського статуту Міжнародного кримінального суду як воєнні злочини, щодо яких у Міжнародного кримінального суду є відповідна інформація.

Таким чином, наприклад, обстріл українського санітарного автомобіля, який було скоєно 1 липня 2019 року і в результаті якого загинули українські військовослужбовці-медики, підпадає під кваліфікацію статті 8 Римського статуту Міжнародного кримінального суду як воєнний злочин.

Тимур Короткий,

голова Центру міжнародного гуманітарного права Української асоціації міжнародного права,
к.ю.н., доцент.

Кваліфікація порушень РФ Женевських конвенцій від 12 серпня 1949 р. щодо захоплених українських військових моряків

З моменту захоплення українських військових моряків в результаті так званого «Керченського інциденту», вони безумовно потрапили під захист III Женевської конвенції від 12 серпня 1949 року та Конвенції про поводження з військовополоненими від 27 липня 1929 р. Відповідно ст. 2, спільної для усіх Женевських конвенцій від 12 серпня 1949 р., захоплення українських кораблів та військових моряків кваліфікуюся як міжнародний збройний конфлікт. При цьому, оцінка цих подій Російською Федерацією взагалі не повинна братися до уваги, про що прямо свідчить абз. 1 ст. 2: «навіть якщо стан війни не визнаний однією з них». Стан відносин між РФ та Україною, з точки зору міжнародного гуманітарного права, – міжнародний збройний конфлікт з 20 лютого 2014 р. без розрізнення на «конфлікт у Криму» та «конфлікт на сході України». Тобто, будь-які події між двома державами, РФ та Україною, які стосуються сфери міжнародного гуманітарного права, повинні розглядатися через призму саме норм міжнародного гуманітарного права, перш за все зі застосуванням Женевських конвенцій від 12 серпня 1949 р. та Додаткових протоколів до них від 8 червня 1977 р. А що може бути більш явним прикладом «збройного конфлікту» за напад та захоплення військово-морських кораблів?

Про це свідчить прецедент із захопленням британських військових моряків Іраном 23 березня 2007 р., коли Іран заарештував 15 британських військових моряків і два плавучі засоби Британських військово-морських сил, на борту яких вони перебували, в момент огляду ними вантажу торговельного судна. Тоді британські моряки стверджували, що вони перебували у територіальних водах сусіднього Іраку, а Іран наполягав, що все відбувалося в іранських територіальних водах. Іран звільнив їх 5 квітня 2007 р. в результаті дипломатичних переговорів. Хоча Велика Британія і вважала за краще утриматися від будь-яких заяв, які могли ще більше загострити ситуацію, і обачно не вживала виразу «акт війни», на думку знаного фахівця з міжнародного гуманітарного права Еріка Давіда¹, така кваліфікація, мабуть, була б справедливою: британські плавучі засоби належали фрегатів військово-морського флоту; незалежно від того, перебували вони або не перебували в іранських територіальних водах, моряки користувалися імунітетом і недоторканністю як члени екіпажу іноземного військового корабля. Ігнорування цього захисту, яким користувалися британські плавучі засоби, що не виконували в той момент ніяких актів агресії проти Ірану, становило незаконне застосування сили Іраном проти Великобританії, а отже, мав місце факт, який становить міжнародний збройний конфлікт, нехай навіть дуже короткий.

Загальна кваліфікація «Керченського інциденту» та статусу українських військових моряків не змінилась ні після постанови Міжнародним трибуналом з морського права Наказу про тимчасові заходи по звільненню військових кораблів України та членів їх екіпажів², ні після рішень судів РФ стосовно українських військових моряків щодо визнання їхнього статусу військовополонених, тримання під вартою, застосування положень Конвенції про поводження з військовополоненими від 12 серпня 1949 р. Застосування інших міжнародно-правових режимів захисту військових моряків –

¹ Давид Э. Принципы права вооруженных конфликтов: Курс лекций, прочитанных на юридическом факультете Открытого Брюссельского университета. М.: Международный Комитет Красного Креста, 2011. С. 123-124.

² «Кейс 26» Міжнародного трибуналу з морського права у справі полонених українських моряків URL: <https://www.radiosvoboda.org/a/29940534.html>; Рішення суду ООН про негайне звільнення Росією українських військових моряків і кораблів: коментарі юристів URL: <https://www.radiosvoboda.org/a/trybunal-ukrjinski-moriaky/29962877.html>

це обов'язок та право України, ці дії здійснюються у межах міжнародного права, й вони є правомірними. Навпаки, дії РФ, а саме РФ присвоюються дії її судової системи, є міжнародно-протиправними, бо прямо порушують положення Конвенції про поводження з військовополоненими від 12 серпня 1949 р., учасницею якої є РФ.

Відповідно ст. 4 III Женевської конвенції, українські військові моряки є військовополоненими, з усіма правами та механізмами захисту, які витікають з цього статусу. Але ми стали свідками послідовного нехтування РФ своїми міжнародно-правовими зобов'язаннями, які вона несе як держава-учасниця Конвенції про поводження з військовополоненими від 12 серпня 1949 р., починаючи з наділення захоплених військових моряків статусом військовополонених та поширення на них захисту відповідно положень III Женевської конвенції до усіх інших норм щодо поводження з військовополоненими.

Слід також звернути увагу на дві важливі обставини. По-перше, з моменту захоплення Україна застосувала інші механізми звільнення військових кораблів та моряків (в рамках тимчасових процедур у Міжнародному трибуналі з морського права¹, звернення у Європейський суд з прав людини). Але жодна з них не змінювала статус військових моряків як військовополонених. По-друге, ми стали свідками порушення РФ одного з важливих положень III Женевської конвенції – права військовополоненого на справедливе та належне судове розслідування, недотримання якого відноситься до серйозних порушень Конвенції.

Відмова РФ в застосуванні III Женевської конвенції до захоплених військових моряків – це явне та очевидне ігнорування РФ III Женевської конвенції та відповідних норм міжнародного гуманітарного права. Така поведінка присвоюється РФ як державі-порушнику, і за неї вона має понести відповідальність згідно з загальними нормами міжнародного права.

Загальним порушенням є те, що РФ, у супереч положенням III Женевської конвенції, не наділило захоплених військових моряків статусом військовополонених та не поширило на них захист відповідно до згаданої Конвенції. З моменту захоплення українських військових моряків у результаті так званого «Керченського інциденту» вони безумовно потрапили під захист Конвенції про поводження з військовополоненими відповідно ст. 2 та 4 Конвенції².

Summary

The article is prepared by the experts of the International Humanitarian Law Center of the Ukrainian Association of International Law and deals with the issues of the Geneva Conventions of 1949 breaches during the armed conflict at the territory of Ukraine. It is proved the existence of the international armed conflict between Ukraine and the Russian Federation in case of the Crimea occupation. About armed conflict in Donetsk and Luhansk regions it is proposed to qualify them as a parallel international and non-international armed conflict. It is given analysis of violations during the Crimea occupation both from the doctrinal view and being based on the Reports of the Office of the Prosecutor of the International Criminal Court on the preliminary examination of the situation in Ukraine. Then it is studied case of the so called humanitarian aid convoys from the Russian Federation to the occupied territory of Donetsk and Luhansk regions and it is proved that these convoys breach general international law. Qualification of events near Illovaisk is also given and exact violations are defined. Attacks on medical personnel are studied both from the view of international legal regulation and as individual cases happened during armed conflict at the territory of Ukraine. Last but not least violations of rights of Ukrainian prisoners of war appeared under the Russian Federation power after the Kerch incident are analyzed.

¹ «Кейс 26» Міжнародного трибуналу з морського права у справі полонених українських моряків. URL: <https://www.radiosvoboda.org/a/29940534.html>

² За що Росію судитимуть у морському арбітражі? URL: <https://www.radiosvoboda.org/a/29637474.html>